

УКРАЇНА
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ДОНЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ НАВЧАЛЬНО-
МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ СИСТЕМИ ОСВІТИ»

вул. Батюка, 20, м. Слов'янськ, Донецька область, 84116 E-mail: dnmcps@ukr.net, код ЄДРПОУ 38844604

03.04.2020 № 01/03-69

Начальникам (завідувачам)
управлінь (відділів) освіти міських
рад і райдержадміністрацій, ОТГ,
завідувачам центрів практичної
психології і соціальної роботи,
методистам управлінь (відділів)
освіти міських рад і
райдержадміністрацій,
які відповідають за психологічну
службу, директорам закладів
обласної комунальної власності

Методичні рекомендації
щодо профілактики та
протидії торгівлі людьми
в закладах освіти у II півріччі 2019-2020 н.р.

Відповідно до статті 76 Закону України «Про освіту», Закону України «Про протидію торгівлі людьми», наказу МОН України від 08.04.2016 року №405 «Про затвердження плану заходів Міністерства освіти і науки щодо протидії торгівлі людьми на період до 2020 року», наказу МОН України від 22.05.2018 року № 509 «Про затвердження положення про психологічну службу у системі освіти», листа КЗ ДНМЦ ПС від 19.08.2019 року № 01/03-149 «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби Донецької області на 2019-2020 н.р.» Донецький обласний навчально-методичний центр психологічної служби системи освіти надсилає методичні рекомендації для фахівців психологічної служби щодо протидії торгівлі людьми в закладах освіти у II півріччі 2019-2020 н.р. (додаток 1).

Звертаємо вашу увагу на необхідність адаптувати та використати (частково) методичні рекомендації в режимі дистанційної роботи, оприлюднивши інформацію на офіційних веб-сайтах (веб-сторінках)

психологічної служби міста, району, ОТГ та закладів освіти обласної комунальної власності з наступних питань:

I. Торгівля людьми.

1.1. Актуальність питання, визначення поняття торгівлі людьми.

1.2. Види злочинної діяльності у сфері торгівлі людьми.

II. Вразлива категорія підлітків і учнівської молоді та індикатори потрапляння до ситуації торгівлі людьми.

III. Рекомендації щодо організації профілактичної роботи з питань протидії торгівлі людьми.

IV. Орієнтовна тематика заходів щодо протидії торгівлі людьми та використання інтернет-джерел.

V. Інформування учасників освітнього процесу про діяльність «гарячих ліній».

Просимо керівників надану інформацію довести до відома фахівців відповідної категорії, звернути увагу на актуальність вищезазначеної проблеми та необхідність вживання відповідних дій.

З повагою,
в.о. директора

Н. В. Лугінець

**Методичні рекомендації
щодо протидії торгівлі людьми
в закладах освіти у II півріччі 2019-2020 н. р.**

Укладачі:

Лугінець Н.В. – в. о. директора КЗ ДНМЦ ПС

Сафонова О.В. – методист КЗ ДНМЦ ПС

На виконання Плану заходів Міністерства освіти і науки щодо протидії торгівлі людьми на період до 2020 року, для забезпечення обізнаності учасників освітнього процесу щодо ризиків потрапляння у ситуації, пов'язані з цим негативним явищем та засобів і методів, які використовуються торговцями людьми, фахівцям психологічної служби Донецької області **важливо** проводити інформаційно-просвітницькі заходи з питань торгівлі людьми.

I. Торгівля людьми.

1.1. Актуальність питання, визначення поняття торгівлі людьми.

Торгівля людьми є одним із найсерйозніших злочинів проти людини, який має як економічні, так і соціальні, педагогічні, психологічні причини. Тому це одна з найбільш актуальних проблем сучасності. Жертвами сучасних форм рабства в усьому світі щорічно стають мільйони людей. Окрім економічних причин, які змушують шукати роботу за кордоном або в різних регіонах своєї країни, важливими факторами, що сприяють торгівлі людьми, є відсутність достовірної інформації про можливості працевлаштування, незнання своїх прав.

Таким чином, великого значення набуває повне й відповідальне інформування усіх учасників освітнього процесу про цю серйозну проблему як один із найнебезпечніших злочинів проти особистості.

Сьогодні об'єктом торгівлі людьми часто є молоді люди, котрі не мають достатнього досвіду і не обізнані із наслідками протиправної діяльності. У великих містах сьогодні спостерігається деяке підвищення поінформованості про явище торгівлі людьми, тому торговці активно переміщуються до маленьких містечок та сіл, де інформації з даної проблеми ще недостатньо. Іноді самі постраждалі не ідентифікують себе як жертв торгівлі і не можуть ані звернутися за допомогою, ані застерегти від подібного лиха інших.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» торгівля людьми - здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до [Кримінального кодексу України](#) визнаються злочином.

1.2. Види злочинної діяльності у сфері торгівлі людьми.

Розглядаючи механізм здійснення торгівлі людьми, необхідно виділити види злочинної діяльності у даній сфері:

- **продаж** – це договір (угода), відповідно до якої одна особа (продавець) передає обумовлену річ (в даному випадку – людину) у фактичну незаконну власність іншої особи (покупця), а остання зобов'язується сплатити за неї певну грошову суму, передбачену угодою сторін;
- **втягнення у злочинну діяльність** – це дії, пов'язані з безпосереднім психічним чи фізичним впливом на особу та вчиненні з метою викликати у неї прагнення взяти участь в одному з кількох злочинах;
- **залучення в боргову кабалу** – фактичне поставлення особи в стан повної рабської залежності іншої особи. Експлуатація такої особи триває до тих пір, поки вона не відпрацює свій «борг»;
- **усиновлення чи удочеріння в комерційних цілях** – це оформлення спеціальним юридичним документом встановлення батьківської опіки над дітьми позбавленими батьківського піклування, з метою подальшого їх використання для отримання доходів (у жебракуванні, занятті азартними іграми чи для подальшого укладення щодо них угод пов'язаних з фактичною передачею права власності);
- **сексуальна експлуатація** – це ще один з видів експлуатації праці людини, зокрема в галузі проституції чи в суміжних з нею сферах.

II. Вразлива категорія підлітків і учнівської молоді та індикатори потрапляння до ситуації торгівлі людьми.

Для працівників психологічної служби, батьків, педагогічних працівників важливо знати про вразливу категорію підлітків та учнівської молоді які можуть стати об'єктом торгівлі людьми, а саме:

- діти – сироти;
- вихованці прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу;

- діти з інвалідністю;
- діти, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- безпритульні діти;
- діти, які стоять на обліку в центрах ювенальної превенції;
- студенти професійних (професійно-технічних) закладів освіти;
- діти переміщені із зони військового конфлікту (ВПО);
- діти трудових мігрантів.

Торгівля дітьми як наслідок жорстокого поводження проявляється в ситуаціях, коли насильство та жорстоке поводження щодо дитини спонукають її йти з дому, прогулювати заняття в школі, шукати засобів для прожиття.

Домашнє насильство змушує дитину шукати того, чого їй не вистачає у сім'ї: уваги, любові, тепла, догляду, доброти, поваги, емоційної підтримки.

Пошуки шляхів задоволення своїх базових потреб та компенсації їх нестачі наражають дитину на небезпеку потрапити у складні життєві обставини, у тому числі торгівлю дітьми.

Таким чином, можемо говорити про тісний зв'язок між явищами торгівлі дітьми, жорстокого поводження і домашнього насильства, сексуальної експлуатації та експлуатації дитячої праці. Це є важливим для планування профілактики усіх цих соціальних проблем. Адже профілактика одного негативного явища впливає на профілактику іншого негативного явища.

Тому профілактика домашнього насильства, сексуальної експлуатації, експлуатації дитячої праці є важливою роботою в контексті профілактики торгівлі дітьми.

III. Рекомендації щодо організації профілактичної роботи з питань протидії торгівлі людьми.

З метою профілактики торгівлі людьми, **основними завданнями інформаційно-просвітницьких заходів** з питань протидії торгівлі людьми є:

- інформування учнівської та студентської молоді, батьків, педагогічних працівників про явище торгівлі людьми;
- організація інформаційних кампаній щодо ризиків потрапляння до ситуацій торгівлі людьми;
- інформування про законодавство у сфері протидії торгівлі людьми;
- інформування про можливості реабілітації та реінтеграції осіб постраждалих від торгівлі людьми, а також покарання злочинців;

- інформування про правила безпечної поведінки з метою уникнення ситуацій торгівлі людьми;
- інформування про ознаки, за якими можна розпізнавати ситуації торгівлі людьми та ризики потрапляння до них і відповідно реагувати на них;
- інформування про діяльність органів державної влади, громадських та міжнародних організацій у сфері протидії торгівлі людьми, їх зобов'язання та можливості;
- формування толерантного ставлення до постраждалих від торгівлі людьми;
- забезпечення доступу учасників освітнього процесу до інформаційно-консультативної підтримки шляхом поширення інформації про роботу **Національної гарячої лінії**.

IV. Орієнтовна тематика заходів щодо протидії торгівлі людьми та використання інтернет-джерел.

- **Організаційно-методична робота** - підготовка до проведення запланованих заходів щодо профілактики торгівлі людьми та проблем соціального захисту молоді, розробка тренінгів, семінарів, методичних рекомендацій, створення або оновлення інтернет сторінок, блогу фахівця психологічної служби, ознайомлення з сучасною методичною літературою щодо протидії торгівлі людьми.

- **Просвіта та профілактика** (на веб-сайтах закладів освіти, в чатах, в онлайн групах педагогів/батьків/учнів в телеграм, Viber та інших онлайн платформах).

Орієнтовна тематика: «Телефони Національних гарячих ліній з питань запобігання торгівлі людьми», «Як не потрапити в біду», «Мої правила безпеки», «Запобігання торгівлі людьми», «Причини торгівлі людьми», «Життя на продаж», «Незнайомі люди. Правила поведінки», «Значення сім'ї для розвитку дитини», «Хто стає жертвами торгівлі людьми», «Батьківський авторитет та його вплив на формування особистості молодої людини».

- **Консультавання** індивідуальне, рідше групове (в онлайн режимі, Skype режимі, телефонному режимі та інші).

Орієнтовна тематика: «Безпека в Інтернеті», «Віртуальні знайомі», «Торгівля людьми: сучасний погляд», «Що таке торгівля людьми і чому вона продовжує існувати», «Наслідки торгівлі людьми», «Психологічна допомога сім'ям, які опинилась в складних життєвих обставинах», «Взаємовідносини у родині», «Шляхи потрапляння українських громадян до

рук торговців», «Як захистити дитину від небезпеки взаємостосунків з незнайомими особами?»

- **Зв'язки з громадськістю** частково за допомогою доступних засобів зв'язку та телекомунікацій.

Матеріали з питань протидії торгівлі людьми, які розміщені на наступних сайтах:

- **офіційний сайт** Донецького обласного навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти у розділі «Програми та напрями діяльності» <https://dnmcps.com.ua/>
- **офіційний сайт** Громадська організація Ла Страда - Україна <http://www.la-strada.org.ua/>
- Міжнародна організація з міграції. Агентство ООН з питань міграції. <http://iom.org.ua/ua/protidiya-torgivli-lyudmi>
- **офіційний сайт** «Всеосвіта»:
 - Година спілкування «Торгівля людьми» <https://vseosvita.ua/library/godina-spilkuvanna-torgivla-ludmi-55077.html>
 - Виховна година «Торгівля людьми - сучасний прояв рабства» <https://vseosvita.ua/library/vihovna-godina-torgivla-ludmi-sucasnij-proav-rabstva-76224.html>
 - Презентація «Торгівля людьми» <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-torgivla-ludmi-28940.html>
 - Анкета «Торгівля людьми» <https://vseosvita.ua/library/anketa-torgivla-ludmi-28937.html>

V. Інформування учасників освітнього процесу про діяльність «гарячих ліній».

Повідомляємо про необхідність поширювати серед учасників освітнього процесу інформацію про діяльність **Кол-центру** Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, за скороченим телефонним номером **1578 з питань протидії торгівлі людьми.**

Національна «гаряча лінія» з протидії торгівлі людьми та консультування мігрантів Представництва Міжнародної організації з міграцій (МОМ) в Україні **0 800 505 501** (безкоштовно зі стаціонарних) **527** (безкоштовно з мобільних)

Національна дитяча «гаряча лінія» з питань торгівлі людьми **0 800 500 225** або **116 111** (для дзвінків з мобільного)

Національна «гаряча лінія» з попередження насильства, торгівлі людьми та тендерної дискримінації **0 800 500 335** або **116 123** (для дзвінків з мобільного) Громадської організації «Ла Страда- Україна».

Список використаних джерел

1. Закон України «Про протидію торгівлі людьми».
2. Лист МОН України від 27.06.2019 року № 1/9-414 «Деякі питання щодо створення у 2019-2020 н.р. безпечного освітнього середовища, формування в дітей та учнівської молоді ціннісних життєвих навичок».
3. Офіційний ресурс «Всеосвіта».
4. Офіційний ресурс «Міжнародна організація з міграції».
5. Офіційний ресурс «Громадська організація Ла Страда – Україна».